

รภกถึงศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร จีรวงส์ (๑)

ชยันต์ พิเชียรสุนทร*

บทความนี้เป็นบทความรภกพระคุณครู เนื่องในโอกาสวันเกิดครบรอบ ๙๐ ปี ในวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๑ ของ“เกดจักร ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.วิเชียร จีรวงส์ ราชบัณฑิต” ปุชฌิยนุคคณผู้เป็นเสาหลักแห่งศาสตร์ด้านสมุนไพรของประเทศไทย และผู้เป็นที่เคารพรักยิ่งของศิษย์จำนวนมาก ซึ่งต่อไปจะขอเรียกท่านสั้น ๆ ว่า “อาจารย์วิเชียร” หรือ “อาจารย์”. โดยผู้เขียนจะได้เล่าชีวประวัติในบางแง่มุมของอาจารย์ผู้มีพระคุณยิ่งท่านหนึ่ง โดยจะแบ่งลงในวารสารนี้เป็นตอน ๆ ในฉบับนี้จะเป็น “วัยเด็ก”.

วัยเด็ก

อาจารย์วิเชียรเกิดเมื่อวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๖๐ ที่บ้านนางงาม ตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี. อาจารย์เล่าว่าเมื่อท่านเกิดนั้นปีพ.ศ.ใหม่เริ่มนับตั้งแต่วันที่ ๑๖ เดือนเมษายน แต่เมื่อต่อมาในปีใหม่เป็นวันที่ ๑ เดือนมกราคม ปีพ.ศ.ที่ท่านเกิดจึงเท่ากับพ.ศ. ๒๔๖๑ เมื่อนับปีตามปฏิทินปัจจุบัน. ในวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๑ ที่ผ่านมานี้ ท่านจึงมีอายุครบ ๙๐ ปีพอดี เมื่อนับตามคติแบบไทย. อาจารย์มีพี่น้องรวม ๙ คน แต่เสียชีวิตในวัยเด็ก (๑-๖ ขวบ) ๕ คน คงเหลืออาจารย์กับน้องอีก ๓ คน คือ นายทวี จีรวงส์ (ถึงแก่กรรม พ.ศ. ๒๕๔๙), นางทวีป สันติสุข, และนางถวิล อินทรลิลิ.

บิดาของอาจารย์ชื่อ นายกิจ จีรวงส์ เดิมเป็นคนเมืองนครชัยศรี. มารดาของอาจารย์ชื่อ นางแม่น สกุลเดิม “เชื้อช่าง”

เป็นคนเมืองอินทร์บุรีโดยกำเนิด. บิดาของอาจารย์เดิมมีอาชีพทำทอง ต่อมาจึงประกอบอาชีพค้าขายข้าว. เมื่อกิจการเจริญขึ้นก็ขายน้ำมัน ทั้งน้ำมันก๊าดและน้ำมันเบนซิน. เมื่อกิจการค้าขายรุ่งเรืองขึ้นกว่าเดิม กระแทะ เกวียน และเรือที่เคยใช้ขนส่งสินค้าเริ่มไม่ทันกับการใช้ขนส่งสินค้า ทางบ้านจึงสั่งซื้อรถบรรทุกมาจากพระนคร ซึ่งเป็นเหตุหนึ่งในชีวิตที่ทำให้อาจารย์ตื่นเต้นมาก และจดจำเหตุการณ์ครั้งนั้นได้เสมอมา. อาจารย์เล่าให้ฟังว่า “...สมัยนั้นแถวชัยนาท สิงห์บุรี อ่างทอง ยังไม่มีรถยนต์เลย ซึ่งพ่อแม่ผมสั่งรถยนต์เข้ามาที่อินทร์บุรีเนีย เขาซื้อฮากันหน้าดูเลย (หัวเราะ) เพราะแม่แต่ในจังหวัดเองก็ยังไม่มียเลย ตอนนั้นราคาตกคันละสองพันกว่าบาท เป็นเงินเดียวนี้เท่าไรก็ลองคิดดู แต่กว่าจะมาถึงอินทร์บุรีนี้ก็ทุลักทุเลพอสมควร เพราะต้องเอารถมาใส่เรือ แล้วกลางจูงกันขึ้นมาตามแม่น้ำ...พอมีรถ ผมก็แอบขึ้นไปเล่น ไปลองจับพวงมาลัยหมุนเล่นดู ตอนนั้นอายุไม่กี่ขวบเอง ทำหกขวิดได้มั้ง ก็รบเร้าให้คนงานที่บ้านเขาสอนขับรถให้ เขาก็ทำเฉย ๆ กันนะ ทำเป็นไม่สนใจผม เอ๊ะ ใ้อ้ผมก็เคืองว่าทำไมไม่สอนให้ ผ่านไปก็เพิ่งมารู้ว่า แม่ผมเขาสั่งห้ามไว้ เพราะกลัวผมจะไม่เรียนหนังสือ กลัวผมจะหลงรถมากกว่าเรียน...”

รัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษาเมื่อพ.ศ. ๒๔๖๕ อาจารย์ซึ่งมีอายุเพียง ๕ ขวบ ยังไม่ถึงเกณฑ์บังคับต้องเข้าเรียน ก็ได้เข้าเรียนที่โรงเรียนประชาบาล ประจำตำบลท่างาม ซึ่งอยู่ภายในวัดเฉลิมมาศ ตำบลท่างาม ใกล้บ้านนั่นเอง. อาจารย์เล่าว่าในตอนนั้นประชาชนให้ความสนใจเรื่องนี้มาก หนุ่มสาวหรือเด็กที่อายุเกินจากที่ทางราชการกำหนดก็ได้สมัครเข้าเรียนกันเป็นจำนวนมาก ทำให้อาจารย์กลายเป็นเด็กนักเรียนตัวเล็กที่สุดและอายุน้อยที่สุดในชั้นเรียน ที่เพื่อนร่วม

*หน่วยวิจัยเภสัชพฤกษศาสตร์และเภสัชเวท คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๒

ซ้ายไปขวา: รศ. ดร.ชยันต์ พิเชียรสุนทร (ผู้เขียน), ศ. ดร.พะเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ, ผศ. ดร.ศรีสมพร ปรีเปรม, ดร.ทวีศักดิ์ อิติเมธาโรจน์, อาจารย์ สุทิสรา แสงสมส่วน, ศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร จีรวงส์ (ถ่ายที่ป่าหิน นครคุณหมิง มณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน เมื่อพ.ศ. ๒๕๓๗)

ชั้นมัธยมจะอ้อมใส่เอาไว้เมื่อมีกิจกรรมนอกชั้นเรียน.

อาจารย์จบการศึกษาภาคบังคับใน พ.ศ. ๒๔๖๙ ซึ่งในสมัยนั้นคือ ชั้นประถม ๓ อาจารย์เคยเล่าเหตุการณ์ในตอนนั้นให้ฟังว่า “...พอเรียนถึงชั้นประถม ๓ ก็จบออกมา ซึ่งขณะนั้นที่อินทบุรีมีการเรียนการสอนสุดแค่ประถม ๓ เท่านั้น ประถม ๔ ยังไม่มี พอจบก็ไม่มีที่เรียนต่อ เพราะที่จะเรียนต่อก็อยู่ไกลเกินไป คือที่ตัวจังหวัดสิงห์บุรี ซึ่งไกลจากอำเภอที่อยู่ถึง ๑๘ กิโลเมตรก็เลยจะไปไหน ก็เลยวิ่งเล่นอยู่แถวนั้นไปเรื่อย. น้ำปรัง พะหูชนม์ ซึ่งเป็นน้องของแม่ พอดิเขาเพิ่งเรียนจบรัฐประศาสนศาสตร์จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แล้วมาเป็นปลัดอำเภอที่ลพบุรี เขามาเยี่ยมพ่อแม่ที่อินทบุรี แล้วมาเห็นผมเข้า ก็เลยบอกแม่ผมว่า เรียนจบแล้วมาวิ่งเป็นวัวเป็นควายอยู่ทำไม (หัวเราะ) ฐานะก็ยังดีอยู่ ทำไมไม่เรียนหนังสือต่อ น้ำก็เลยพาผมมาเรียนต่อที่ลพบุรี...”

อาจารย์ได้มาศึกษาต่อที่จังหวัดลพบุรีจนสำเร็จชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ แต่หลังจากนั้นก็ต้องย้ายตามน้ำไปเรียนต่อที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. อาจารย์เล่าเหตุการณ์ตอนนั้นให้ฟังว่า “...พอปี พ.ศ. ๒๔๗๑ ผมก็ย้ายมาอยู่กับน้ำชายเพื่อมาเรียนที่จังหวัดลพบุรี ซึ่งตอนที่เข้ามาเรียนนั้น ผมมาหลังคนอื่นเขาตั้งเกือบ ๖ เดือน ภาษาอังกฤษนี่เขาเรียนผสมตัวกันแล้ว แต่ผมนี่ยังไม่รู้เรื่องเลย แต่ใจตอนนั้นคิดว่าช่างมันเถอะ

ก็เข้าชั้นไป. พออีกปีหนึ่งถึงจะสอบได้ ก็สอบได้ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ แล้วพอดีน้ำเขาจะย้ายไปอยู่ที่พระนครศรีอยุธยา ก็เลยต้องย้ายตามไป...”

ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาตัวเอง มีเหตุอันเป็นแรงจูงใจให้อาจารย์ได้เข้ามาศึกษาต่อที่กรุงเทพฯ อาจารย์เล่าเหตุการณ์ตอนนั้นให้ฟังว่า “...ผมตามน้ำไปดูเกาะลอย ซึ่งเป็นจวนของสมุหเทศาภิบาลขณะนั้น ผมก็เดินดูนั่นดูนี่ไปเรื่อย ก็เผลอเดินมาเห็นผู้ชายคนหนึ่ง เขารดน้ำต้นไม้อยู่ ก็เลยหยุดยืนดู. แต่ไปไม่มาไม่กี่นาที ผู้ชายคนนั้นเขาก็มาด่าว่าผม ว่ามายืนดูเขาทำไม ในใจผมนะเคืองเขามากเลย พาลคิดไปเลยว่าไม่เอาแล้ว ไม่อยากอยู่แล้วอยุธยา ผมทำอะไรผิดเธอ ผมก็แค่สนใจ แล้วก็ยืนดูอยู่เฉย ๆ ไม่ได้ทำอะไรสักหน่อย ก็คับแค้นใจนะ...พอดีมาช่วงหนึ่ง น้ำชายเขามอบอกว่า อย่าเรียนเลยที่นี่ ไปเรียนที่กรุงเทพฯ ดีกว่า จะได้เตรียมตัวไปเมืองนอก ก็มาตรงกับที่เราไม่อยากจะอยู่ที่นี่แล้ว และก็ไม่เข้าใจว่าจะเตรียมตัวไปเมืองนอกทำไม...”

ในที่สุดอาจารย์ก็ได้เข้ามาเรียนที่กรุงเทพฯ โดยมาอาศัยอยู่กับน้ำชายซึ่งบวชเป็นพระอยู่ที่วัดบวรนิเวศราชวรวิหาร โดยใช้ชีวิตเป็น “เด็กวัด” จนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ จากโรงเรียนมัธยมวัดบวรนิเวศ ในพ.ศ. ๒๔๗๖.